

Oikeudellinen ennakointi ja edunvalvonta

- uusi työväline sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle ohjaukseen ja neuvontaan

Laadukas ohjaus on muistisairaana ihmisen oikeus. On tärkeää, että ohjaus ja neuvonta ennakkoinnin keinoista ja edunvalvonnasta toteutuu prosessina sekä eri tahojen toimesta, ja että ohjaus on sisällöltään yhteneväistä. Rovaniemellä on kehitetty ohjauksen ja neuvonnan toimintaohje, joka tarjoaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille tietoa sekä toimintaohjeita neuvontatyön tueksi.

TEKSTI ANNIKA VÄIHKÖNEN, MUISTIASIANTUNTIJA, LAPIN MUISTIYHDISTYS RY; NIINA JAKOVLEV, KOTIUTUSHOITAJA, PALVELUOHJAUS NESTORI, ROVANIEMI; IRMA KALLATSA, MUISTIKOORDINAATTORI, MUISTIPOLIKLINIKKA, ROVANIEMI; PAULI RYTISALO, ASIAKASEDUSTAJA, ROVANIEMI; TUULA STORHAMMAR, KUNTOUTUSOHJAAJA, NEUROLOGIAN PKL, LKS; ANITTA YLITÖRMÄNEN, TERVEYDENHOITAJA, KOTIHOITO, ROVANIEMI SEKÄ ELINA KOPONEN, PROJEKTIKOORDINAATTORI JA HENNA NIKUMAA, PROJEKTIJOHTAJA, SUOMEN MUISTIASIANTUNTIJAT RY

KUVA KATJA KUNNARI

Muistisairauden etenevän luonteen vuoksi oikeudellinen ennakointi on ensisijaisen tärkeää. Sairauden varhaisessa ja lievässä vaiheessa oikeudellinen ennakointi, kuten edunvalvontavaltuutuksen ja hoitotahdon tekeminen, on yleensä vielä mahdollista. Viimeistään diagnosoinnin yhteydessä ammattilaisten tulisi ohjata ja tukea muistisairaita ihmisiä ja heidän läheisiään ennakointiin ja tulevaisuuden suunnitteluun. Silloin kun muistisairaus on jo edennyt pitkälle, ei oikeudelliseen ennakointiin voi enää ryhtyä.

Jos henkilö ei ole järjestänyt omien asioidensa hoitoa ennakkoon, voi edunvalvojan määrääminen tulla tällöin ajankohtaiseksi. Oikea-aikainen ja laadukas ohjaus oikeudellisen ennakkoinnin keinoista ja edunvalvonnasta on olennainen osa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten neuvontatyötä sekä osa muistisairaana ihmisen palveluiden kokonaisuutta ja hoitoketjua.

Ohjauksen ja neuvonnan solmukohtia

Rovaniemi on mukana kuntakumppanina Suomen muistiasiantuntijat ry:n Muistisairaana ihmisen edunvalvonta yhteistyönä -projektissa, jonka alkuvaiheessa toteutettiin nykykäytäntöjen ja solmukohtien

kartoitus. Kartoituksessa nousi esille useita kehittämistarpeita ohjauksen ja neuvonnan käytännössä. Hoitotahdon ja edunvalvontavaltuutuksen puheeksiottaminen ja niiden tekemiseen ohjaaminen oli vähäistä useissa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä ja ohjaus koettiin myös haasteelliseksi. Toimijoiden kesken oli epäselvyyttä siitä, kenelle tai mille taholle ennakkoinnin keinojen ohjaus ja neuvonta oikeastaan kuuluu, ja mitä sen tulisi pitää sisällään. Henkilöstöllä ei välttämättä myöskään ollut riittäviä perustietoja, ja esimerkiksi edunvalvontavaltuutus ja edunvalvonta saattoivat mennä sekaisin. Toisaalta oli tunnistettavissa myös hyviä ja toimivia käytäntöjä, mutta ne eivät olleet kaikkien tiedossa.

Toimintaohje valmistuu kevään 2016 aikana, ja se tulee olemaan vapaasti kaikkien saatavilla Suomen muistiasiantuntijat ry:n verkkosivulla osoitteessa muistiasiantuntijat.fi/edunvalvontahanke.

Ohjauksen ja neuvonnan toimintaohjetta tehnyt työryhmä.

Rovaniemellä perustettiin työryhmä, joka koostuu asiakasedustuksesta sekä Rovaniemen kaupungin, Lapin sairaanhoitopiirin ja Lapin Muistiyhdistyksen edustajista. Työryhmä pohti nykykäytäntöjä ja solmu-kohtia, asetti rohkean tavoitteen ohjauksen ja neuvonnan kehittämisestä sekä totesi tarpeen ohjauksen ja neuvonnan konkreettiselle työvälineelle. Työryhmä lähti kehittämään toimintaohjetta kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle muistisairaana ihmisen ja hänen läheisensä ennakkoinnin keinoin ja edunvalvontaan liittyvästä ohjauksesta ja neuvonnasta.

Toimintaohje työvälineeksi

Työryhmän kehittämä toimintaohje sisältää perustietoa edunvalvontavaltuutuksesta, hoitotahdosta, valtakirjavaluutuksesta ja edunvalvonnasta sekä antaa konkreettisia ohjeita neuvontatyöhön. Tärkeä osa toimintaohjetta on yksityiskohtaiset ohjeistukset kirjaamisesta potilastietojärjestelmään sekä keskeisten toimijoiden ja yhteystyökumppaneiden yhteystiedot Rovaniemellä. Toimintaohje konkretisoi aiheen monipuolisen toimijakentän sekä vahvistaa eri toimijoiden välistä tiedonkulkua ja madaltaa

kynnystä yhteistyöhön. Toimintaohje on selkeä ja käytännönläheinen tietopaketti siitä, kuinka toimia sekä mitä asioita, milloin ja miten nostaa ohjauksessa esille.

Osana toimintaohjeen kehittämistyötä Rovaniemellä nimettiin kaupungin syväosaajat, jotka toimivat konsultointitahoina sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle ennakkoinnin keinoin ja edunvalvontaan liittyvän ohjauksen ja neuvonnan kysymyksissä. Syväosaajat varmistavat myös laaditun toimintaohjeen tiedon ajantasaisuuden sekä tukevat sote-henkilöstön osaamista mm. järjestämällä koulutuksia hyödyntäen kehittämistyössä syntyneitä verkostoa.

Rovaniemen kokemuksen mukaan ohjauksen ja neuvonnan käytäntöjen kehittämisessä asiakasedustajien osallistuminen on ensisijaisen tärkeää. Rovaniemen työryhmässä asiakasedustaja nosti esille mm. luottamuksellisen asiakassuhteen ja käytännönläheisen tiedon merkityksen sekä painotti läheisen läsnäolon tärkeyttä ohjaustilanteissa. Rovaniemellä toimintaohjetta myös pilotoitiin kotihoidon ja terveysasemien työntekijöillä, jotka eivät ole olleet projektin kehittämistyössä mukana. Pilotointivaiheessa saatu palaute toimin-

taohjeesta on rohkaisevaa. Toimintaohje koettiin tarpeelliseksi ja toimivaksi työvälineeksi. Se muistuttaa oikeudelliseen ennakointiin liittyvien asioiden puheeksi ottamista sekä antaa varmuutta asiakkaiden neuvontaan ja ohjaukseen.

Toimintaohje hyödynnettäväksi jokaiseen kuntaan

Vaikka toimintaohje kehitettiin Rovaniemellä paikallisten tarpeiden näkökulmasta paikallisten toimijoiden työvälineeksi, soveltuu se ehdottomasti hyödynnettäväksi myös muihin kuntiin. Suurin osa toimintaohjeen tiedoista ja ohjeistuksista on täysin yleisesti hyödynnettävissä. Paikallisesti Rovaniemeä koskeva sisältö, kuten kirjaamisohjeet ja yhteystiedot, on selkeästi merkitty ja ne voi päivittää vastaamaan oman alueen tietoja.

Toimintaohje valmistuu kevään 2016 aikana. Se tulee olemaan vapaasti kaikkien saatavilla Suomen muistiasiantuntijat ry:n verkkosivulla osoitteessa muistiasiantuntijat.fi/edunvalvontahanke.

Ota toimintaohje työvälineeksesi. Laadukas neuvonta on muistisairaana ihmisen oikeus!